

10. ONZE SCHOONMAAKENGELTJES

In de zesendertig jaar dat we getrouwd waren, hebben we 15 poetsvrouwen gehad van maar liefst negen verschillende nationaliteiten. De grondige sociale ommekeer van de afgelopen honderd jaar heeft de poetsvrouw bevrijd van het juk van onvoorwaardelijke onderwerping en dat geldt zeker in de gevallen van de representatieve steekproef, die we hier wat van naderbij zullen bekijken. Beweren dat het juk nu op andere schouders zou rusten, is natuurlijk wat overdreven, maar schoonmaakster zijn is een op zichzelf staand beroep dat door bepaalde vaardigheden gekenmerkt wordt. Men kan niet zomaar producten om te poetsen, te boenen of iets dergelijks door mekaar gebruiken zonder daarbij de ter zake bevoegde vaklui te consulteren en zo nodig de eigen manier van handelen te wijzigen. Dat was en is in alle getoetste culturen identiek. Ook het stellen van prioriteiten, zoals wat er eerst moet schoongemaakt worden, kan alleen in overleg met een ervaren poetsvrouw gebeuren. Anders kan niet alleen het poetsen een knoeiboel worden, maar ook de omgang met de poetsvrouw kan er erg onder lijden.

Zo ver ik kon nagaan, hebben alle dames, die ons trouw gediend hebben in het huishouden, mijn vrouw overleefd ondanks hun beroep, behalve twee. Die waren al meer dan vijfenzeventig jaar oud toen ze bij ons in dienst kwamen. Omdat vele wederwaardigheden die ik nu ga vertellen waar gebeurd zijn, ga ik bijgevolg vele personen een schuilnaam geven.

Eerst aan de beurt komt de vijf jaar in onze ‘Belgische periode’. Die werd gekenmerkt door erg conservatieve trekjes. Zo engageerden we Rosa, die ook de schoonmaakster van mijn moeder was. Doordat mijn vrouw in die eerste jaren van ons huwelijk voldaags werken ging en ik bezig was met mijn doctoraal-scriptie, moest Rosa zelf oordelen wat ze elke week ging doen in de vier uur die ze ter beschikking had. We woonden toen in een rijhuis en de prioriteiten werden gesteld volgens de Belgische maatstaven van toen. De belangrijkste plaats was bijgevolg de straat. Ik vond dat ook maar normaal, daar ik al altijd gezien had hoe de Belgische huisvrouwen en hun hulp elke week naarstig hun trottoir schrobden, zelfs wanneer de cementen tegels onregelmatig verzakt waren. Het was de trots van iedere huisvrouw een stoep te hebben die even netjes was als die van de buurvrouw. Zelfs dat volstond niet, ook de blauwe steen moest zo netjes zijn als kwam hij pas van de steenhouwer. Blauwe steen is een marmer-soort van mindere kwaliteit die in België gedolven wordt. Niet geschuurd heeft die een matte grijsblauwe kleur en als hij een lange tijd niet onderhouden wordt, gaan gele of grijze vlekken hem ontsieren. Wordt hij gepolijst, dan is hij bijna zwart en vertoont hij de voor marmer zo typische bleke fossiele schaaldierfiguren. Bijna elk rijhuis dat in de twintigste eeuw in België werd gebouwd, was onderaan de gevel voorzien van zo een strook van deze ongepolijste blauwe

steen van minstens vijfenzeventig centimeter hoog. Ook elke dorpel of trede aan de ingang van het rijhuis was in blauwe steen. En hoewel die steen nauwelijks blauw kan genoemd worden, kwam het er op aan het laatste restje blauwe schijn door poetsen en schrobben volledig zichtbaar te maken. Hierin mocht men in geen geval tegenover de buurvrouw achter blijven. Het werk aan de blauwe steen kon daarenboven ook naar believen voor andere doeleinden uitgevoerd worden. Jonge meisjes zetten zich hier vaak aan het werk om de jongens te laten zien hoe mooi en bekwaam ze wel waren. Zo heb ik naar de traditie het wil, mijn toekomstige echtgenote voor het eerst ontmoet, voor ik eigenlijk besepte dat zij de ware Eva zou worden. Blijkbaar is die blauwe steen toch niet zo minderwaardig!

Laten we echter terugkeren naar ons onderwerp. Rosa had dus de straat elke week grondig gepeetst en tijdens de resterende twee of drie uur ging ze in huis hier en daar snel wat vegen. De buurvrouwen konden dat niet zien en daarom was dit werk ook duidelijk minder belangrijk. Ik geloof dat Rosa drie jaar lang heel trouw ons trottoir schoongemaakt heeft. Nadien heeft Denise haar taak van straat poetsen overgenomen. Een beetje later beëindigden we ons Belgische tijdperk en trokken we naar Duitsland.

Eens in dat vreemde land moesten we ons eerst met de taal bezighouden, we zouden een huishoudhulp niet eens kunnen duidelijk maken waar ze zich de hele tijd moest gaan mee bezighouden. Dat wisten wij aanvankelijk ook niet zo precies. We woonden nu immers in een woning zonder blauwe steen waar men zich kon aan moe maken. Mijn vrouw deed dan ook graag beroep op de ervaring die ik bij mijn dienst in het Belgische leger had opgedaan. Daar had ik leren schoonmaken. Zo heb ik dan twee jaar lang als man, onbezoldigd en in mijn vrije tijd het beroep ‘poetsvrouw’ uitgeoefend. Ik vraag me soms af hoe het tegenwoordig gesteld is met het poetstalent van de Belgische mannen, nu de verplichte legerdienst afgeschaft is. Maar ja, dat is nu hun probleem.

Na zeven jaar werd onze zoon Boris geboren in een Belgisch ziekenhuis en nog steeds nauw met de traditie verbonden, wou ik het net zo goed doen als mijn vader indertijd. Hij had er namelijk voor gezorgd dat mijn moeder, die vier kinderen heeft groot gebracht, een meid had zo lang de kinderen klein waren. Onze baby was bijna drie maand samen met mijn vrouw in België gebleven, voor ook hij naar Duitsland kwam. Ik wou ondertussen absoluut een hulp vinden voor het huishouden om vijf halve dagen per week schoon te maken, eten klaar te maken en zo verder, zodat mijn vrouw zich volledig met de baby zou kunnen bezig houden als ze naar Duitsland kwam. Daarom liet ik een advertentie plaatsen in een lokaal blad en de kandidaten mochten telefonisch contact met mij opnemen. Heel wat vrouwen die belden, vertrouwden de zaak blijkbaar niet zo goed: een jongeman, een buitenlander dan nog, waarvan de echtgenote

afwezig was, zocht een ‘halve’ meid voor wanneer zijn vrouw terug bij hem zou komen... Neen, daar konden ze spijtig genoeg niet op ingaan. Uiteindelijk bleven er nog drie kandidaten over, allen boven de zestig. Eén dame was er erg op gebrand de job te krijgen, ze was Oostenrijkse en ze overtuigde me ervan dat het huishouden doen voor haar zo simpel was als een fluitje van een cent. Ze heette mevrouw Holle en haar motieven waren ook duidelijk: ze was alleen en had een of ander financieel probleem. We regelden alles en ze verscheen precies op tijd op haar werk op een maandag, de dag nadat Boris in Duitsland was toegekomen. Zo kwam ze elke dag stipt om half negen en ze bracht altijd haar grote zwarte tas mee. Ze kookte de echte Oostenrijkse burgerpot, niet echt verfijnd dus. Oostenrijkse abrikozen of ‘sachertorten’ kwamen er niet aan te pas. Ik was telkens blij dat het weekend was, dan maakte mijn vrouw het eten klaar en ... de liefde van de man gaat toch door de maag. Het werd ook gaandeweg duidelijk dat veel vaatwerk een snelle dood kende. Dagelijks werd er wat gebroken en het duurde geen week voor we het geheim van deze onhandigheid en ook van die grote zwarte tas door hadden. Hoewel de vrouw het de eerste dagen goed voor zich kon houden, was op de derde dag bij het binnenkomen van ons huis de alcoholgeur duidelijk waar te nemen. In haar zak stak natuurlijk haar aanspreekbare stille reserve. Mevrouw Holle spande zich wel erg in om alles onder controle te houden, maar we waren duivels bevreesd dat ze ook onze baby eens zou kunnen laten vallen. Hoewel ze op het praktische vlak een hulp betekende, was ze op het psychische echter een belasting. Mijn vrouw had medelijden met haar en we hielden ze in dienst, maar slechts voor vijf maanden, want op een maandag kwam ze niet opdagen. Ze had in de stad slechts twee of drie kennissen en bij hen deed mijn vrouw telefonisch navraag. Niemand van hen had ze in het weekend gezien. De politie werd op de hoogte gebracht en de agenten lieten de deur van haar woning open maken. Mevrouw Holle zat dood aan tafel tussen lege jeneverflessen en uitgehongerde katten die wild in het rond sprongen. Dat was onze eerste keukenhulp in Duitsland en ik had ze aangevorven, een feit waar ik later nog dikwijls werd aan herinnerd.

Toevallig had ik nog het telefoonnummer van mevrouw Meier, die ik aanvankelijk ook als kanshebster bij de keuze betrokken had. Ze was onmiddellijk bereid tweemaal per week bij ons te komen schoonmaken. Het was een rijzige vrouw met veel energie en gezond verstand. Ze beschouwde mijn vrouw een beetje als een kind dat nog veel te leren had inzake schoonmaakwetenschappen. Dankbaar voor de welgekomen hulp luisterde de jonge moeder geduldig en hier en daar is misschien toch wel wat blijven hangen. Hoe bijdehand mevrouw Meier ook mocht geweest zijn, ook zij heeft wat brokken gemaakt. Waarschijnlijk was ze te groot en gewoon geweest te werken in kamers met een hoge zoldering, aangezien ze zelden rekening hield met de kroonluchter en de schilderijen aan de muur, met alle gevolgen van dien. Hoewel de mevrouw er zeer gezond uitzag, nam ze na zes maanden ontslag om gezondheidsredenen.

De volgende in de rij was Judischka en zoals de naam het al laat vermoeden, was ze een Hongaarse. Het was een sierlijke, donkerharige verschijning met fonkelende ogen, maar met spijtig genoeg ook veel migraine. Haar prestatie bestond erin eenmaal per week 's morgens met bus en tram naar ons huis te komen en er één tot twee uur te werken. Tegen dan was haar zuiders tempérament uitgeput en het maandelijkse vrouwelijke ongemak, spijsverteringsproblemen en natuurlijk haar migraine zorgden ervoor dat verder werken niet meer mogelijk was. Mijn bezorgde echtgenote liet haar dan ongestoord op de sofa liggen, zette thee voor haar of gaf haar een aspirientje in oplossing, precies wat nodig was voor dit soort kwaaltjes. Het was dus niet de wind uit de poesta die het stof van de meubels wegblijs, maar de streling van de Noordzeewind uit Vlaanderen die zoals altijd onze eiken stijlmeubels van de last der groezelige stofsluiers bevrijden moest. Toen ik 's middags thuiskwam van het werk, bracht ik week na week deze zwakke vrouw naar huis. Teruggaan met bus en tram zou natuurlijk te veel van haar gevergd hebben. De gezondheidskuur die Judischka bij ons elke week genoot, wierp tenslotte toch geen vruchten af. Na zes maanden gooide ze (eindelijk) de handdoek in de ring. Ze was uitgeput en wij waren dat eigenlijk ook.

Er was dus een nieuwe meid nodig, maar hoe er eentje te vinden? Ondanks mijn falen bij het engageren van mevrouw Holle, kreeg ik weer de opdracht navraag te doen of er in de poetsploeg op het werk geen geschikte dame zat die bij ons een halve dag per week wou komen werken. Bewust van mijn grote verantwoordelijkheid ter zake, heb ik dat dan ook gedaan. Men maakte me duidelijk dat een oudere dame, die af en toe eens met de groep meekwam, er misschien wel voor te vinden zou zijn. Men vroeg het haar en ze ging akkoord. Haar naam was mevrouw Kohl en ze kwam in de namiddag met een minibusje van het schoonmaakbedrijf. 's Avonds moest ik ze dan wel met de wagen naar huis brengen, veertig kilometer verderop. Ze was een grootmoeder en ze gedroeg zich ook zo, net alsof ze met haar kleinkinderen te doen had. Ze was zeer behulpzaam, nam zelfs onze vuile was mee naar huis en bracht alles de volgende keer weer netjes gestreken terug. Ze wilde er zelfs geen geld voor. Dit geluk duurde echter maar enkele maanden, want op een dag kwam ze niet meer opdagen op haar werk. We belden haar thuis op en haar kinderen, bij wie ze samenwoonde, waren radeloos: hun moeder was verdwenen. Veertien dagen later brachten we een bezoek aan die mensen om nog eens navraag te doen naar hun moeder en ook om onze was op te halen, maar mevrouw Kohl bleef spoorloos. We hebben van haar nooit meer gehoord en van toen af heb ik de zoektocht naar een hulp in het huishouden volledig aan mijn vrouw overgelaten.

Dan was het de beurt aan Nil uit Turkije. Ze was jong, mooi en sprak naast Turks ook Frans, Duits en Engels. Dat was geen zaak van opschepperij, men kon

met haar waarlijk een goed gesprek voeren in deze talen. Van opleiding was ze stewardess, maar omwille van haar vriendje oefende ze dit beroep niet meer uit. Hij was ook een Turk en had met een beurs de studies van ingenieur aangevangen. Eigenlijk zou men, achteraf bekeken, de naam van het meisje beter als 'Nijl' moeten uitsproken hebben. Ze was namelijk een waterzuchtig meisje dat elke week ons huis voor een paar uur deed overstromen. Ze was blijkbaar afkomstig uit een streek in Turkije waar water een zeldzaam goed is. Nadat ze de tapijten op een veilige hoogte had gebracht, kieperde ze eerst met veel animo verschillende emmers water door de woning en begon dan pas met het wegvegen. Dat was een manier van werken die niet zonder risico was, doch onze onderburen hebben er zich nooit over beklagd dat het water door het plafond of langs de muren kwam gesijpeld. Een vochtige waas bleef wel geruime tijd in de woning hangen en in volle zomer was dat niet onaangenaam. Nil en haar vriend leefden in armoedige omstandigheden, ze huurden samen een reuzengrote kamer met muren zonder ramen. Alleen langs de zoldering viel door een raam met melkglas ongeveer twee vierkante meter licht in een hoek van de kamer. Hun matras lag gewoon op de grond en daarnaast beschikten ze nog over een klein gasvuurtje, twee kookpannen en twee houten sinaasappelkisten die ze als stoelen gebruikten. Een tafel of een kast hadden ze niet en daarom vroeg Nil of we hun ons oude televisietoestel konden bezorgen. Dat zou dan in hun kamer dienst kunnen doen als tafeltje. Dat was geen probleem en uit dankbaarheid werden we bij hen uitgenodigd voor een etentje. Het maal bestond uit overvloedig rijst met erwten en mijn vrouw en ik mochten op de sinaasappelkisten gaan zitten. Het jong koppel nam bij dit sobere maal plaats op de matras. Het kan misschien vreemd klinken, maar we voelden ons goed in hun gezelschap. Eigenlijk leek de hele situatie wat op een Turkse versie van Romeo en Julia, zoals men dat alleen maar in romans meent te vinden. De ware achtergrond en de verdere lotgevallen van deze jonge mensen zijn voor ons echter verder verborgen gebleven, daar ze enkele tijd later Duitsland moesten verlaten. De studieprestaties van haar vriend zullen blijkbaar niet van die aard geweest zijn om een verder verblijf in het land mogelijk te maken. Daarmee was de jacht op een nieuwe schoonmaakster weer open.

In al die tijd had mijn vrouw een reeds uitgebreide Duitse kring van kennissen opgebouwd. Door er ijverig navraag te doen, kwam ze op het spoor van mevrouw Fado. Deze Portugese vrouw kan ik me niet zo goed meer herinneren. Haar echtgenoot moet een zeer jaloers man geweest zijn, daar hij ze steeds 's morgens of 's middags bij ons bracht en ze dan na het werk weer kwam ophalen. Blijkbaar was hij er bevreesd voor dat zijn vrouw zou bezwijken onder de charmes van een andere man of onderweg lastig zou gevallen worden. Ook ik was dus een potentieel gevaar en daarom werden de werkuren zo afgesproken dat ik nooit of toch bijna nooit in huis was als zij schoonmaakte. De man heeft

dit maar een half jaar volgehouden en heeft dan zijn vrouw verboden nog buitenshuis gaan te werken.

De volgende was een vijftigjarige Turkse, mevrouw Degilim. Zij had een bijna volwassen dochter die in Duitsland was opgegroeid en die bijgevolg alle wat ingewikkeldere gesprekken met ons voerde, daar haar moeder zich nauwelijks kon verstaanbaar maken. Hoe dan ook, de vrouw moest eigenlijk toch alleen maar poetsen. Mevrouw Degilim was een pratikerende moslima en had daarom altijd haar hoofddoek bij de hand voor het geval dat ik in haar buurt zou opduiken. Ze heeft in dit opzicht nooit gezondigd, want het haar van die vrouw heb ik nooit te zien gekregen. Ze heeft me ook nooit begroet of aangekeken en daarom zal ze beslist in de hemel komen, als die bestaat. Is dit laatste niet het geval, dan zal mevrouw Degilim net zoals alle anderen het nirwana bereiken of toch misschien een nieuwe reïncarnatie moeten ondergaan. Wie zal het zeggen?

We waren nu al zeven jaar in Duitsland. We hadden reeds voldoende gespaard en ook mijn professionele vooruitzichten waren gunstig. Daarom besloten we een flat te kopen in een nieuw terrassencomplex in Griesheim, een kleine stad op acht kilometer van Darmstadt. In dit stadje leefden vele ontheemden (duitsstammige mensen die op het einde van de tweede wereldoorlog uit de buurlanden waren verdreven) en ook veel Grieken. Het baart dan ook geen opzien, als ik vertel dat onze volgende schoonmaakster, mevrouw Saturnia, in de schaduw van de Olympos geboren was. Dit Griekse intermezzo was echter van zeer korte duur. Zoals aan alle dames ervoor, had mijn vrouw ook aan haar tot op zekere hoogte haar vertrouwen geschonken. Dus schrok mijn vrouw er niet voor terug inkopen te gaan doen, terwijl de poetsvrouw aan het werk was. Bij de eerste telefoonrekening die we kregen nadat mevrouw Saturnia bij ons werkte, werden we echter wakker geschud: het te betalen bedrag was meer dan verdubbeld. We vroegen mevrouw Saturnia of ze misschien in onze afwezigheid getelefoneerd had, maar ze ontkende met klem. Hoe konden we toch zo iets denken! We hebben nog twee telefoonrekeningen lang afgewacht en telkens gevraagd of ze ook getelefoneerd had, maar toen was de maat vol. Mevrouw Saturnia kreeg de bons (zoals dat in zo een geval heet) en de telefoonrekening zakte weer naar het normale niveau.

De volgende meid die we aanwierven was een volslanke, ontheemde vrouw. Ze heette mevrouw Schulze en was in Tsjechië opgegroeid, net als haar man. Ze had drie zonen en ze was zeer gewetensvol en betrouwbaar, iets wat we nu zeer naar waarde konden schatten. Ze beschouwde ons als een deel van de familie en daarom werden we ook bijvoorbeeld uitgenodigd of het feest ter gelegenheid van haar zilveren bruiloft. Spoedig gingen we echter weer naar Darmstadt terug waar we een mooiere woning kochten en de terrassenflat verkochten we weer. Mevrouw Schulze bleef ons ook dan trouw. Ondertussen hadden we wel ontdekt

dat ze wat betweteriger was dan haar voorgangsters, maar mijn vrouw was geduldig en knikte vol begrip toen mevrouw Schulze streng opmerkte dat zij de rol toiletpapier in de juiste richting had opgehangen en dat ze er nu weer verkeerd in hing. In die periode hadden we een buurman, een man van vijfenvijftig, die slechts voor enkele jaren tijdens de week in onze stad moest komen werken. Hij had mevrouw Schulze gezien en ons gevraagd of het een probleem was dat zij ook bij hem wekelijks een paar uur kon komen schoonmaken. Hij moest haar wel kunnen vertrouwen, aangezien ze zonder toezicht in zijn woning haar werk moest doen. Overdag was hij op zijn werk en in de weekends reed hij naar huis. Dat was geen probleem, we kregen van hem een sleutel en mevrouw Schulze ging er elke week schoonmaken. Op een dag trokken we voor drie weken op vakantie en nu kreeg mevrouw Schulze ook onze huissleutel en er werd afgesproken, dat ze in die periode een keer langs zou gaan bij ons en ook bij de buurman om haar gebruikelijke werk te doen. Toen we na de vakantie 's avonds van de luchthaven weer in onze woning toekwamen, kreeg Kris net als ik een kleine schok. Hier was iets niet pluis, het rook er zo eigenaardig. Toen we rondkeken, viel ons oog op het vast tapijt. Bij nader toezien zagen we een grote plek ingedroogd braaksel. We vermoedden dat mevrouw Schulze onwel geworden was tijdens het werk en dat ze dat nog altijd was, zo niet zou ze beslist teruggekomen zijn om die viezigheid te verwijderen. Ondertussen had de korstig geworden smurrie het vast tapijt op die plaats al verkleurd, zodat gewoon schoonmaken de gevolgen van dit ongeluk niet meer kon ongedaan maken. Maar ook dat hadden we er zonder mopperen graag bijgenomen. De volgende morgen belde onze buurman heel opgewonden bij ons aan, duidelijk nog erg onder de indruk van wat er zich had voorgedaan. Een week geleden, zo vertelde hij, moest hij overdag snel wat uit zijn flat komen halen. Zijn voordeur stond wijd open en hij dacht dat mevrouw Schulze in de woning aan het schoonmaken was. Er was echter niemand en hij zag ook geen poetsgerief staan dat een aanwijzing zou kunnen geweest zijn dat ze er zopas nog was. Hij was dan naar onze flat gekomen, maar daar stond de deur ook zo wijd open. Mevrouw Schulze was er heel rustig aan het werk achteraan in de badkamer. Daar moet hij dan zo uitgevlogen zijn (wellicht iets te razend), dat de vrouw een hysterische aanval kreeg. Daarop was de buurman uit de flat weggevloden, terwijl mevrouw Schulze zich in onze woning had opgesloten en luidkeels begon te roepen: 'Ik breng me om! Ik breng me om!' De hele buurt kwam toegesneld en de conciërge werd erbij gehaald, maar niemand was in staat de vrouw te kalmeren. Men had er zelfs even aan gedacht de brandweer te verwittigen, maar dan tenslotte toch maar wijselijk beslist van mevrouw Schulze te laten uitrazen. Het was bij deze buitenmatige opwindings dat ze had moeten overgeven. Toen ze dan veel later het huis had verlaten, wou ze er niet meer terugkeren, zolang die buurman daar nog woonde. Deze dacht er natuurlijk niet aan om te verhuizen, zodat we weer op zoek moesten naar een nieuwe schoonmaakster. Enkele jaren later, toen die buurman de stad had verlaten, kwam

mevrouw Schulze een paar maal op bezoek. De laatste keer dat ze langskwam, zei ze tegen mijn blij verraste echtgenote: 'Ik heb aan u gedacht', en ze haalde daarbij uit haar grote boodschappentas een pakje tomaten, aardappelen en een paar bokalen met gesteriliseerde groenten. Alles uit haar eigen tuin. Mijn vrouw nam alles in dank aan en daarna babbelden ze nog een uurtje over de kinderen en misschien ook over hun echtgenoten, zoals dat gewoonlijk gaat. Voor ze wegging, viel het mevrouw Schulze plotseling te binnen: 'Och ja, ik moet nog afrekenen. Dat is dus twee mark voor de tomaten, drie voor de twee kilo aardappelen en vijf mark per bokaal, in totaal dus ...' Mijn verbouwereerde echtgenote betaalde natuurlijk, maar vroeg zich terecht af of die aanval van histerie bij mevrouw Schulze toch niet een paar stoppen had doen doorslaan.

Mevrouw Schulze werd nu vervangen door de jong vrouw Klug. Ze was technisch tekenares van opleiding, maar ze wou dit beroep niet uitoefenen, zolang haar dochtertje nog geen tien jaar was. Steeds weer vertelde ze ons dat ze de job als schoonmaakster eigenlijk niet strikt nodig had en naar mijn mening had ze die ook beter niet aangenomen. Het duurde heel lang voor haar dochter tien jaar was en mevrouw Klug eindelijk weer naar het architectenbureau kon. Deze dame, waarvan de twee grote snijtanden twee millimeter uit elkaar stonden, was waarlijk geen geboren schoonmaakster. Van al onze fotokaders en schilderijen stofte ze de bovenste rand af alsof ze lijnen aan het tekenen was. Met haar vuile stofdoek liet ze boven elke kader haar handtekening, namelijk een zwarte lijn achter. Daar we in alle kamers witgeverfd ruw strovezelbehang hadden, kon men de donkere strepen die ze erop achterliet, al van ver zien. Zo maakte ze ook elke week met een vuil doekje alle plinten onderaan de muren *schoon*. Al na drie maanden was ik voor de eerste maal genoodzaakt deze ongewenste strepen te overschilderen. Dat viel me wat zwaar en daarom wees ik mijn vrouw er vriendelijk op, dat mevrouw Klug dat schoonmaken van foto's en schilderijen met vervuilde poetsdoeken beter kon laten. Mijn geliefde echtgenote zou hier stappen voor ondernemen, maar ik zelf mocht mevrouw Klug hierover in geen geval aanspreken. Mijn vrouw kon immers de grote woning niet schoonmaken zonder poetsvrouw, tenzij ik zou meehelpen. Voor mij voorwaar een gegronde reden om me niet met mevrouw Klug en haar werk te bemoeien. Daarna kocht mijn vrouw propere schoonmaakdoeken en verzocht haar heel beleefd er in het vervolg telkens propere te gebruiken bij het afstoffen van de fotokaders en de schilderijen. Ze had braaf ja geantwoord, maar ze bekommerde er zich gewoon niet om en na twee maanden werden de vuile strepen weer langzaam maar zeker zichtbaar. Weer maakte ik mijn vrouw daarop opmerkzaam en weer had ze mevrouw Klug daarover aangesproken. Die had opnieuw ja gezegd, maar gewoon verder gedaan zoals ze bezig was. Twee maand later stond ik weer met de verfborstel in de hand en camoufleerde de strepen zo goed ik kon, maar het resultaat was niet meer zo geslaagd als de vorige keer. Het hoogste gezag in ons huishoudmanagement maande de vrouw nadien regelmatig

aan propere doeken te gebruiken, spinnenwebben in de hoeken van de kamer te verwijderen en dies meer, maar daar had onze tekenares nu eenmaal niet voor gestudeerd. Steeds zei ze vriendelijk ja, maar toch legde ze vervolgens de opmerkingen naast zich neer. De gordijnen van de slaapkamer moesten eens gewassen worden, maar we beschikten niet over het gepaste fijne wasmiddel. Geen probleem! Mevrouw Klug wist heel beslist dat gewoon wasmiddel een gordijn even proper en wit kon krijgen, op voorwaarde dat de temperatuur niet boven de dertig graden klom. En ze begon eraan, met als resultaat dat ik daarna veertien jaar op gordijnen heb moeten kijken waarvan het motief voor de helft was weg gebleekt. Maar de geschiedenis met de vuile strepen was nog niet ten einde. Ik had de foto's nadien wat hoger gehangen, het stof achter de kaders verwijderd en dan die plaats ook overschilderd, maar na enkele maanden was het knoeiwerk echter niet meer te bestoppen en moesten alle kamers volledig opnieuw geschilderd worden. Dat werk heb ik zelf op mij genomen, terwijl mijn vrouw voor een week bij haar vader in België was. Nadien heeft mijn intelligente vrouw een plumeau gekocht die kon gebruikt worden om de foto's en de vloerplinten proper te maken. Ze zorgde er steeds discreet voor erbij te zijn om, wanneer nodig, mevrouw Klug de plumeau in de hand te geven. Eindelijk was het zo ver: de dochter was nu oud genoeg geworden en mevrouw Klug had ons verlost van haar hardnekkige incompetentie en haar handig insubordinatiegedrag.

Het kon er dus alleen maar beter op worden. Mevrouw Lahmweich werkte als schoonmaakster bij de burens van een verdieping hoger en ze had nog een halve dag vrij voor ons. Ze was geboren in het toenmalige Joegoslavië, in de streek nabij de Hongaarse grens, en ze had een Duitse man en twee jonge kinderen. Aanvankelijk zag dat er goed uit, we moesten er alleen maar bijnemen dat de vrouw een paar uren te laat kwam, ofwel omdat haar man precies dan naar de tandarts moest ofwel omdat de dochter buikpijn had en ze die moest begeleiden naar de huisdokter en zo meer. Spoedig konden we vaststellen dat die hele familie erg ongezond was, dat ze daar allemaal slechte tanden hadden en dat ze elke ochtend, net op het ogenblik dat mevrouw Lahmweich naar het werk moest, getroffen werden door een of ander noodlot dat een onmiddellijk ingrijpen vereiste. Mevrouw Lahmweich kwam hierdoor dus altijd ongeveer twee uur te laat en dan had ze telkens nog een half uur nodig om uit te leggen wat er precies gebeurd was. Dat waren natuurlijk voorvallen die men niet zo maar op hun beloop kon laten, men moest hier zo snel mogelijk optreden om alles weer in rechte banen te leiden. Dit betekende dat mevrouw Lahmweich ook telkens vroeger moest vertrekken om orde op zaken te gaan stellen. Van de overeengekomen vijf uur schoonmaakarbeid, bleven er zo meestal maar twee over, hoewel mijn vrouw er haar vijf uitbetaalde. Die twee uur poetswerk per week volstond uiteraard niet en onze woning zag er met de week onfrisser uit. Maar wat moesten we doen? Ik stelde mijn vrouw voor om de poetsvrouw vaker te

laten komen, daar ze haar werk op die twee uur niet naar behoren kon uitvoeren. In een gesprek met drie heb ik haar dat dan ook voorgesteld, doch de agenda van de vrouw was volgeboekt. We hebben het haar nog een paar maal gevraagd en haar dan vriendelijk duidelijk gemaakt dat we in het andere geval naar een andere oplossing moesten zoeken, of anders geformuleerd, dat we dan een nieuwe poetsvrouw zouden moeten nemen. Een half jaar later is mijn vrouw weer een week bij haar vader in België op bezoek geweest, terwijl ik ondertussen de resterende sporen van het ‘Klug-tijdperk’ trachtte te verwijderen. Ik heb toen zoveel vuil achter de deuren en onder de tapijten en kasten gevonden, spinnenwebben en nog meer van dat fraais, dat ik meteen mevrouw Lahmweich gebeld heb. Ik heb haar duidelijk gemaakt dat het huis zo vuil geworden was, doordat ze niet vaker kon komen poetsen en dat we bijgevolg naar een nieuwe schoonmaakster gingen uitkijken. Ze heeft dat zonder meer aanvaard en de arbeidovereenkomst werd zonder wrevel beëindigd. Daarmee was uiteindelijk het absolute dieptepunt bereikt van de hele poetsvrouwencrisis waarin we gedurende vele jaren dreigden ten onder te gaan.

Na een sperperiode van enkele maanden nam mijn vrouw Aziza aan, een jonge Marokkaanse. Ze woonde hier in de buurt met haar hele clan: vader, oom, broers en zussen, neven en nichten en zo meer. Ze sprak geen Duits en familieleden van haar fluisterden ons toe dat ze ook geen Arabisch kon (erg voor ons natuurlijk!). Er bleef haar dan alleen nog het Berbers over, een taal gesproken door twee op de drie Marokkanen. Of ze legaal in het land was of niet, konden we niet achterhalen. Men vertelde ons dat zoiets van geen belang was, daar er in de familie voldoende identiteitsdocumenten en verblijfsvergunningen circuleerden die voor de overheid, de sociale dienst en de medische sector konden volstaan. Tussen Kris en Aziza ontstond snel een diepe vriendschap. Voor het meisje was mijn vrouw een betere moeder en op haar beurt betekende Aziza voor mijn vrouw een dochter die hulp en ondersteuning nodig had. In het begin verliep alles in gebarentaal, maar Aziza sprak ook een paar woorden Frans en ze slaagde erin Kris een beetje Arabisch aan te leren, hoewel beweerd werd dat ze die taal niet machtig was. Aziza was getrouwd geweest, maar het leek erop dat het huwelijk nooit werd voltrokken of dat het onmiddellijk weer werd verbroken. Door de warrige verklaringen van de familie en Aziza zelf hebben we daar nooit goed zicht op gekregen. In elk geval werd het meisje minstens tweemaal per maand ofwel naar Brussel ofwel naar Amsterdam gereden om daar voorgesteld te worden aan potentiële echtgenoten, wat na een paar jaar ook succesrijk moet geweest zijn. Maar Aziza was natuurlijk ook onze schoonmaakster en op dit vlak was ze zeer inefficiënt. Elk flesje, elk lippenstifthulje, kortom elk individueel voorwerp poetste ze met pijnlijke nauwgezetheid. Alles duurde dus gewoon wat langer en daarom kwamen we met de familie overeen om Aziza tweemaal vier uur per week te laten komen werken. Tegenover mij had ze geen complexen, zoals dat twintig jaar eerder bij mevrouw Degilim wel het geval was geweest. Ze

deinsde er niet voor terug hoofddoeken of overbodige bloesjes uit te trekken, wanneer ze binnenkwam. Rond tien uur dronken zij en Kris koffie en ze probeerden dan een kwartiertje lang wat te converseren, foto's van de familie te tonen en samen in een vrouwentijdschrift te kijken om uit te vissen of ze allebei dezelfde mening hadden over het welbekende begrip 'mooi'. Aziza was dus voor Kris een zeer aangename ervaring, maar zoals dat in ons leven nu eenmaal gaat, kwam ook aan dit mooi liedje een eind. Aziza vloog op een dag terug naar Marokko om daar nogmaals haar geluk met een nieuwe echtgenoot te wagen.

Aziza werd afgelost door mevrouw Songül. Het was de laatste meid die Kris heeft geholpen en waarlijk, het lot wil dat de Turkse naam Songül betekenisvol 'laatste roos' wil zeggen. Zoals Aziza heeft ook mevrouw Songül bij elke ontmoeting Kris een kus gegeven en kwamen we spoedig in nauw contact met de leden van haar familie. Er ontstond een soort van familiale band, zoals ik die ook in mijn jeugd jaren gekend heb met het dienstpersoneel in België. Ze beschouwde Kris als haar vriendin en moeder, terwijl ik spoedig werd bevorderd tot de rang van vader of oom. Als Kris over haar sprak, zei ze: 'Mijn Songül'. Ook voor mij was en is het nog steeds aangenaam met een attentie benaderd te worden zoals ik die nog nooit in mijn leven heb ervaren. De Turkse hoffelijkheid heeft wel wat! De familie van mevrouw Songül is me altijd trouw gebleven, ook na de dood van mijn vrouw. De steun die ik van hen mocht ontvangen, was voor mij van onschatbare waarde. Niet gestolen dus, die naam 'Songül'.